

אולימפיאדת הלשון העברית החמישית

של החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית

תשפ"ו

שלב א': שאלות ופתרונות

כיתות י'–י"ב

האולימפיאדה מתקיימת בחסות חברת פיינל וחברת צ'ק פוינט

ובחסות מרכז קורת לציוויליזציה יהודית

שאלות חימום (תיכון)

1. לאחותי נולד נכד. כיצד אכנה את התינוק?

א. דודן

ב. נכדן

ג. ריבע

ד. חימש

ה. האקדמיה ללשון העברית לא קבעה מונח לקשר המשפחתי הזה.

2. אם קיבלתי תשלום למפרע על כתיבת הספר, זה אומר ש...

א. קיבלתי את שכרי בתשלומים קבועים, לכל אורך כתיבת הספר.

ב. קיבלתי את התשלום מראש, עוד לפני שהתחלתי לכתוב את הספר.

ג. קיבלתי את התשלום על תנאי, ואם לא אסיים בזמן אצטרך להחזיר אותו.

ד. כבר סיימתי לכתוב את הספר, וקיבלתי את התשלום רק בתום כתיבתו.

3. לפניכם דוגמה לשתי הגדרות הרומזות לצמד מילים המורכבות מאותן אותיות בסדר שונה:

• חיבור כתוב בדפים כרוכים יחד: ספר

• מתנה הניתנת על זכייה בתחרות: פרס

מצאו את צמד המילים הבא:

• ריקוד: מחול

• מראה דמיוני שאדם רואה בשנתו : חלום

4. המורה ביקשה מתלמידי הכיתה להתחלק לקבוצות של ארבעה תלמידים לפי השמות

שלהם. נועם שמעון, נדיב אבידן ורואי אור באותה קבוצה. מי יכול להצטרף אליהם?

א. ניר רונן

ב. מור מרום

ג. דניאל דן

ד. אסף סופר

הסבר: כל השמות בקבוצה הם פלינדרומים, כלומר אפשר לקרוא אותם באופן זהה מימין לשמאל ומשמאל לימין.

שאלון שלב א' לכיתות י'–י"ב

1. אם נוגה מצטיינת במעמתיים, כדאי שהיא...

א. תירשם לחוג היאבקות מקצועי במרכז הקהילתי.

ב. תצטרף למגמת תיאטרון בבית הספר שלה.

ג. תשתתף באליפות העולם בדיבייט לבתי ספר.

ד. תכין סרטוני הדרכה בנושא פתרון בעיות במתמטיקה.

ה. תכתוב כתבה לעיתון בית הספר על טורניר הכדורגל העירוני.

הסבר: על פי האקדמיה ללשון העברית, מעמַת הוא החלופה העברית לדיבייט.

2. גלילאו גליליי היה גם מתמטיקאי, גם אסטרונום, גם ממציא וגם פיזיקאי.

על אדם כזה אומרים שהוא:

א. איש חידות

ב. חדל אישים

ג. איש דברים

ד. איש רעים

ה. איש אשכולות

הסבר: איש אשכולות הוא אדם משכיל בתחומים רבים, אדם רב כישורים.

3. בתאונת "פגע וברח" הפוגע בורח מהמקום בלי לעזור לנפגע.

מהי ההגייה הנכונה של הצירוף?

א. פָּגַע וּבְרַח

ב. פָּגַע וּבְרַח

ג. פָּגַע וּבְרַח

ד. פָּגַע וּבְרַח

4. מקורו של הפועל 'לפרגן' ושל שם הפעולה 'פרגון' הוא בידיש, במילה פארגינען (ההגייה: פֶּרְגִּינֶן). לאורך השנים היו ניסיונות להציע חלופות עבריות למילה, ואחת ההצעות הייתה הפועל **לְרַתֵּן**, שמקורו בלשון חז"ל. עמית זכה במקום הראשון בתחרות השחייה, ואחותו הילה שמחה בשבילו והחמיאה לו על הישגיו. מה אפשר לומר שהילה עשתה?

- א. היא רָתְתָה לו.
- ב. היא רַתְאָה לו.
- ג. היא רַתְתָה לו.
- ד. היא רַתְתָה לו.

5. איזה ביטוי מסתתר באיור?
התשובה מורכבת משלוש מילים.

תשובה: העלה חרס בידו. משמעות הביטוי: לא הצליח במאמציו, ניסה והתאמץ ללא הצלחה. מקור הביטוי בתלמוד הבבלי: "צללת במים אדירים והעלית חרס בידך" (בבא קמא צא, ע"א), ובו משמעות "חרס" היא "צֶדֶף" (כלומר: צלל במים כדי לגלות פנינים והעלה בידו צדף ריק).

6. אם ראיתי ביצת עיין ים תיכונית, אז כנראה...

א. אכלתי ארוחת בוקר במסעדה יוונית.

ב. צללתי בים בקרבת מדוזות.

ג. גיליתי זן נדיר של פטריית מאכל.

ד. צפיתי בשמיים באמצעות טלסקופ.

ה. ביקרתי בתערוכה של מוצגים פרהיסטוריים.

7. לפניכם הגדרה מתוך תשבץ היגיון. פתרון ההגדרה הוא צירוף בן שתי מילים (המילה

הראשונה – 3 אותיות, המילה השנייה – 3 אותיות).

ההגדרה: **מה שואף לחוות זוג נשוי טרי כשהלבנה מתחברת לגב הגמל ללא הזנב?**

תשובה: **ירח דבש**

8. רבות ממילות היחס בעברית התגלגלו משמות עצם. ארבע ממילות היחס שלפניכם נגזרו

מתחום משמעות משותף (שדה סמנטי). איזו מילת יחס יוצאת דופן?

א. לפי ב. לפני ג. **בשביל** ד. ליד ה. בעקבות

נמקו את תשובתכם.

הסבר: שאר המילים נגזרו מהשדה הסמנטי של איברי גוף: פה (לפי), פנים (לפני), יד

(ליד), עקב (בעקבות). מילת היחס בשביל גזורה מהמילה שביל.

9. לפניכם שישה ביטויים מקראיים. באיזה ביטוי תפקיד ה"א המודגשת יוצא דופן?

א. **הרצתם וגם ירשתם**

ב. **הזרעים בדםצה ברהה יקצרו**

ג. **השמר אחי אנכי**

ד. **הכצעקתה**

ה. **הגם שאול בנביאים**

ו. **הלקהני אתה אמר**

נמקו את תשובתכם.

הסבר: כשאר הביטויים ה"א המודגשת משמשת בתפקיד ה"א השאלה. הביטוי "הזורעים בדמעה ברונה יקצורו" איננו משפט שאלה. האות ה"א בו עשויה להתפרש כה"א הידיעה או כה"א הזיקה ("מי שזורע"...).

10. בעברית החדשה המילה **חם** (אבי הבעל או האישה) נוטה כמו המילה **אח**. דמיון בנטייה

מתקיים גם בצורות הנקבה של שתי המילים. לפי מידע זה, מהו המשפט הנכון?

א. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, סְמִיחָתֵינָן נחמדות וחמות. לעומת

זאת אחי הגדול טוען שקמו איש חם מזג.

ב. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, סְמִיחָתֵינָן נחמדות וחמות. לעומת

זאת אחי הגדול טוען שקמיו איש חם מזג.

ג. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, סְמִיחָתֵינָן נחמדות וחמות. לעומת

זאת אחי הגדול טוען שקמיו איש חם מזג.

ד. שתי אחיותיי הצעירות כבר נשואות, ולשמחתן, סְמִיחָתֵינָן נחמדות וחמות. לעומת

זאת אחי הגדול טוען שקמו איש חם מזג.

11. עברית וערבית נגזרות מאותה לשון אם קדומה, הנקראת פרוטו־שמית (השפה האם

המשוערת של הלשונות השמיות), ולכן מילים רבות בשתי השפות האלה דומות זו לזו.

לפעמים העיצורים הפרוטו־שמיים התגלגלו לכל שפה בשינויים מסוימים. בטבלה שלפניכם

מוצגים תעתיקים של זוגות מילים דומות בעברית ובערבית. גם אם ההגייה אינה זהה, שתי

המילים בכל זוג נגזרות מאותו שורש פרוטו־שמי.

פירוש	ערבית	עברית	
שלום	salām	šalōm	1
עשר	‘ašara	‘eser	2
שמיים	samā’	šamayim	3
אסיר	‘asīr	‘asīr	4
צפון/שמאל	šimāl	smōl	5

כמה עיצורים פרוטו־שמיים מיוצגים באותיות המודגשות בטבלה?

- א. 2 עיצורים – אחד שהתגלגל ל־ס בערבית ואחד שהתגלגל גם ל־ש וגם ל־ס בעברית.
ב. 3 עיצורים – שניים שהתגלגלו ל־ש העברית ואחד שהתגלגל ל־ס הערבית.
ג. 3 עיצורים – אחד שהתגלגל ל־ס בערבית ובעברית, אחד שהתגלגל ל־ס בעברית ול־ש בערבית ואחד שהתגלגל ל־ס בערבית ול־ש בעברית.
ד. 2 עיצורים – אחד שהתגלגל ל־ש ול־ס הערבית ואחד שהתגלגל ל־ס בעברית.

12. במיאנמר, מדינה בדרום־מזרח אסיה, נהוגה שיטת מתן שמות שונה מאוד מזו המוכרת במערב. לפניכם רשימת שמות הילדים באחד העמים החיים במיאנמר, ולצידם תאריכי הלידה שלהם (כולם נולדו בחודש יולי 2024):

1 ביולי	kāu mya'
4 ביולי	pā we
6 ביולי	thōu ũ
11 ביולי	pyesōu āu
13 ביולי	the' āu
15 ביולי	khī le nwe
22 ביולי	keđi thū
25 ביולי	phōu nāi thū
27 ביולי	tī mǎu la'

לפניכם שמות של ארבעה ילדים נוספים שנולדו בחודש יולי 2024. התאימו לכל שם את תאריך הלידה הנכון מבין האפשרויות האלה: 8 ביולי, 16 ביולי, 18 ביולי, 20 ביולי.

phyuphyu wī – 18 ביולי   tī za mo – 20 ביולי

khāi mī thū – 8 ביולי   susu wī – 16 ביולי

הסבר: בטבלה נתונים שמות המתחילים בשלוש אותיות: t, p, k. אפשר לראות כי תאריכי הלידה של הילדים ששמם מתחיל באותה אות מתאימים לכפולות של 7 ימים. למשל: כל הילדים ששמם מתחיל באות p נולדו בתאריכים 4, 11, 25 (בין 4 ל-11 יש 7 ימים, בין 11 ל-25 יש 14 ימים). מכאן שכל הילדים ששמם מתחיל באות מסוימת נולדו באותו יום בשבוע. מבין ארבעת הילדים הנוספים, הילד היחיד ששמו מתחיל באות שאינה נתונה בטבלה הוא $susu\ w\tilde{i}$. אפשר להסיק כי הוא נולד בתאריך 16 ביולי משום שזהו התאריך היחיד שאינו מציין קפיצות של 7 ימים בהשוואה לשאר התאריכים הנתונים בטבלה.

13. איתמר הזמין כרטיס טיסה לחו"ל, אך פרטי הטיסה מוצפנים בצופן החלפה. בצופן החלפה כל אות מוחלפת באות אחרת בחוקיות קבועה. אין הבדל בין אות סופית לאות רגילה. לפניכם כרטיס הטיסה של איתמר (כל המילים המוצפנות הן בעברית):

קופצא פצאם		קתגץ סמ	
זש מתנאב:		ש: חר טיצי	
טצחשו פיח		טר: יודרנתם	
ש: חר טיצי		זבח ברצצם רשפנא: 19:00	
חטוצק:	קצאט:	פצאם:	זבו:
08 צנתץ 2026	20B	AB 1234	A5

פענחו את הצופן וגלו:

- לאן איתמר מתכנן לטוס? **ברצלונה**
- באיזה חודש הוא צפוי לטוס? **יוני**
- מה שם חברת התעופה? **כנפי זהב**